

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 3526/11

לפני: כבוד השופט א' רובינשטיין
כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופט א' שהם

המערער: כראדי אברהם

נגד

המשיבה: צנציפר - חברה לייבוא תבואות ומספוא בע"מ

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, מיום 28.3.2011, בת"א 2486-06, שניתן על-ידי כב' השופטת ד"ר ד' פלפל – סג"נ

תאריך הישיבה: י' באדר התשע"ג (20.2.2013)

בשם המערער: עו"ד טל קנת; עו"ד מירה ז'יק

בשם המשיבה: עו"ד גיל רון; עו"ד אהרן רבינוביץ; עו"ד ג'ני רוזנברג

פסק-דין

השופט א' שהם:

1. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כב' השופטת ד"ר ד' פלפל – סג"נ), מיום 28.3.2011, בת"א 2486-06, בגדרו נתקבלה תביעתה הכספית של המשיבה, בגין נזק שנגרם לה בעקבות אי קבלת 5,800 טון חיטה, שאוחסנו עבורה במחסן שבבעלות המערער.

רקע כללי

2. המערער הינו בעליו של עסק לאחסון תבואה, במחסנים הצמודים לביתו. המשיבה הינה חברה העוסקת ביבוא וסחר בתבואות ומספוא.

בכתב תביעה שהגישה המשיבה, ביום 14.5.2006, לבית המשפט המחוזי בבאר שבע, אשר הועבר לבית המשפט המחוזי בתל-אביב, טענה המשיבה כי היא התקשרה, סמוך ליום 11.4.2006, עם חברה בשם "אגרומציה שיווק (2000) בע"מ" (להלן: אגרומציה או החברה הספקית) לשם רכישת 6,000 טון חיטה תמורת סכום של \$ 1,000,000. עוד נטען, כי בהתאם להסכמה שהתגבשה בין הצדדים, מטען חיטה בכמות של 5,800 טון (להלן: מטען החיטה או הסחורה), יאוחסן עבור המשיבה במחסניו של המערער, והיא תהיה רשאית למשוך את הסחורה מהמחסנים, בהתאם לצורך. כן הוסכם, כי הכמות הנוספת של 200 טון חיטה, תימסר למשיבה במועד מאוחר יותר.

3. ביום 11.4.2006, התקבל אצל המשיבה מכתב המאשר כי המערער מאחסן עבור חברת אגרומציה את מטען החיטה, מושא ערעור זה. ובלשון המכתב: "הרינו לאשר כי אנו מאחסנים עבור חברת אגרומציה 5,800 טון חיטה מספוא. קיבלנו מחברת אגרומציה הוראה בלתי חוזרת, להעמיד את הכמות הנ"ל לרשותכם. אנו נפעל למסירת הסחורה על פי הוראות שנקבל מכס." בסיומו של המכתב מופיע שם השולח "כראדי אברהם ובניו מרכז מזון למספוא גבעתי", והוא נחתם בחתימה, הנחזית להיות חתימתו של המערער (מוצג 1 למוצגי המשיבה) (להלן: המכתב או האישור או כתב ההתחייבות).

4. על פי כתב התביעה, במועד קבלת המכתב, ויודא מנהל המשיבה, מר איתי רון, בשיחה טלפונית, את דבר המצאו של המטען במחסני המערער, וזאת עם הגב' סמדר אמסלם (להלן: גב' אמסלם), מזכירתו של המערער, אשר אישרה באוזניו, כי מטען החיטה המדובר עומד לרשותה של המשיבה. לטענת המשיבה, על יסוד האמור, היא העבירה לאגרומציה, עוד באותו היום (11.4.2006), את התמורה שסוכמה בעבור העסקה, בסך מיליון דולר, והציגה בפני בית המשפט אסמכתא בדבר העברה בנקאית שבוצעה על-ידה (מוצג 3 למוצגי המשיבה).

5. ביום 30.4.2006, דרשה המשיבה למשוך את הסחורה ממחסני המערער, אשר טען בפניה כי הוא אינו מחזיק במחסניו מטען חיטה עבודה, והוסיף, כי בוצעה בעסקו מעילה וכי האישורים שנשלחו ממשרדו אל המשיבה, זוייפו בידי העובדת, הגב' אמסלם. לטענת המשיבה, ביום 2.5.2006, פנה בא-כוחה במכתב לבא-כוחו של המערער, ובו דרש כי המערער ישלם בעבור הנזקים שנגרמו למשיבה כתוצאה מאי קבלת הסחורה, ואולם, לא התקבל כל מענה למכתב זה.

6. בכתב התביעה, נטען עוד כי המערער הפר את התחייבותו כלפי המשיבה, להעמיד לרשותה כמות של 5,800 טון חיטה, כאשר, בהסתמך על התחייבות זו, העבירה המשיבה לאגרומציה סכום של מיליון דולר. לפיכך, טענה המשיבה, כי יש לחייב את המערער לשלם לה את נזקה בסכום של \$ 1,000,000, או לחלופין, לחייב את המערער בסכום של כ- \$ 824,000, כשווי מטען החיטה שאוחסן במחסניו, בכמות של 5,800 טון חיטה. סכום התביעה בשקלים עמד על 4,433,000 ₪.

כמו כן, טענה המשיבה בתביעתה, כי המערער התרשל כלפיה, בהוצאת כתב ההתחייבות, או בכך שאיפשר לנציגה מטעמו לעשות כן. המשיבה הוסיפה וטענה, כי המערער הציג בפניה מצג עובדתי כוזב, ביודעין, ובכוונה שהמשיבה תפעל על-פי אותו מצג. המשיבה הוטעתה, כך נטען, על-ידי אותו מצג, ונגרמו לה נזקים ממוניים כתוצאה מכך. לפיכך, תבעה המשיבה פיצוי כספי כמפורט לעיל.

כאן המקום לציין, כי לא היה באפשרותה של המשיבה לתבוע את הכספים מחברת אגרומציה, שכן זו נקלעה להליכי פירוק, הליכים שהמשיבה עצמה יזמה.

7. המערער כפר בכל טענות המשיבה, ולגרסתו הוא נפל קורבן למעשה "עוקץ" שבוצע, ללא ידיעתו, על-ידי מזכירתו הגב' אמסלם, בצוותא חדא עם מנכ"ל חברת אגרומציה, מר ניר ריינהולד (להלן: מר ריינהולד). לטענתו של המערער, הגב' אמסלם נהגה לזייף אישורים שונים, ובעקבות כך, נמכרה סחורה השייכת לחברת אגרומציה, אשר אוחסנה במחסניו, למספר לקוחות, במקביל. לטענתו, מעשי המרמה גרמו נזקים כבדים ל-5 חברות שונות, אשר הגישו נגדו תביעות בעניין זה. עוד טען המערער, כי המשיבה ידעה כי האישורים שנשלחו אליה הם מזוייפים, וביניהם גם כתב ההתחייבות המדובר, וזאת לאור השוני הבולט בין חתימתו של המערער לבין החתימה המופיעה על האישור שנשלח למשיבה. ואולם, יש לציין, כי המערער חזר בו מטענה זו, במהלך עדותו בבית משפט קמא, והודה כי אין ברשות המשיבה כל מסמך החתום על ידו.

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

8. ביום 28.3.2011, קיבל בית המשפט המחוזי את תביעת המשיבה, לאחר שבחן שתי סוגיות עיקריות, בהתאם לפלוגתאות שהוצגו על-ידי הצדדים. הסוגיה האחת, עניינה בשאלת מחוייבותו החוזית והנזיקית של המערער כלפי המשיבה. הסוגיה השנייה, נוגעת להוכחת גובה הנזק הנטען, אשר נגרם למשיבה, והכל כפי שיפורט להלן.

9. בפתח הדברים, בחן בית המשפט המחוזי את השאלה, האם התחייב המערער להעמיד לרשות המשיבה 5,800 טון חיטה, ואם כן – האם יש להטיל עליו את האחריות בגין הפרת התחייבות זו. לאחר שבחן את העדויות ואת מכלול הראיות שהוצגו בפניו, קבע בית המשפט המחוזי, כי המשיבה לא הניחה תשתית ראייתית מינימאלית להוכחת אמיתות חתימתו של המערער, על גבי כתב ההתחייבות מיום 11.4.2006, לא באמצעות עדות ישירה ואף לא באמצעות ראיות חיצוניות כלשהן. מנגד, המערער הגיש מצידו חוות-דעת של גרפולוג, ולפיה קיימת סבירות גבוהה שהחתימה שבמחלוקת, לא נחתמה על ידי המערער. ואולם, בית המשפט המחוזי ציין, בהקשר זה, כי יש להתייחס בזהירות לממצאי חוות הדעת, לאור הערתו של המומחה עצמו, כי יש לבדוק את המסמך המקורי, על מנת לאשש את ממצאיו.

על יסוד חומר הראיות שהוצג בפניו, יצא בית המשפט המחוזי מנקודת הנחה, כי כתב ההתחייבות נחתם ונשלח למשיבה על-ידי המזכירה, הגב' אמסלם, ללא ידיעתו וללא רשותו של המערער. על רקע הנחה עובדתית זו, פנה בית משפט קמא לבחינת השאלה, האם, נוכח זאת, המערער נושא באחריות חוזית או נזיקית כלפי המשיבה. לצורך כך, נדרש בית המשפט המחוזי לדיני השליחות, וביתר פירוט, בחן את תחולתו של סעיף 6(ב) לחוק השליחות, התשכ"ה-1965 (להלן: חוק השליחות), המבטא, לשיטתו של בית משפט קמא, את עקרון "השליחות הנחזית", בנידון דידן. בית המשפט קבע בפסק דינו, כי מהחומר הראייתי שנפרש בפניו, לא הוכח שהגב' אמסלם קיבלה מהמערער הרשאה פורמאלית ומפורשת, לחתום בשמו על אישורים ללקוחות, ככל שהדבר נוגע לקיומה של סחורה העומדת לרשותם, ואשר מאוחסנת במחסניו.

אף על פי כן, קבע בית המשפט המחוזי, כי אין להתעלם מאישורים קודמים אשר נשלחו למשיבה, בנוסח הדומה לכתב ההתחייבות במקרה דנן, ובנוגע לתבואות מסוגים שונים ובמועדים שונים (להלן: האישורים הקודמים). כך, ביום 2.1.2006, נשלח אל המשיבה אישור, הנחזה להיות אישור מטעם המערער, ביחס לסחורה מסוג "שעורה למספוא", במשקל של 3,000 טון; ביום 30.1.2006, הונפק למשיבה אישור דומה ביחס לסחורה מסוג "חיטה למספוא", במשקל 5,000 טון; וביום 19.2.2006, נשלח אישור לגבי סחורה, אף היא מסוג "חיטה למספוא", במשקל 8,000 טון (מוצג 2 למוצגי המשיבה). לפיכך, קבע בית המשפט המחוזי, כי בפועל, התקיים נוהל בעסקו של המערער, לפיו אישורים מעין אלה, הודפסו ונחתמו על ידי מזכירתו של המערער, הגב' אמסלם. כתימוכין לכך, הפנה בית המשפט המחוזי לעדותו של המערער, ולפיה, הוא עצמו לא חתם על כל מסמך שיצא ממשרדיו.

בהקשר זה, ציין בית המשפט המחוזי, כי גרסתו של המערער, לפיה נעשו הדברים שלא בידיעתו ושלא באישורו, מעוררת תמיהה "שכן אם, כפי שהעיד בתצהירו [המערער], נהגה הגב' אמסלם להנפיק אישורים כחברים לכל דיכפין [...], ללא ידיעתו וללא רשותו, אזי נשאלת השאלה היכן היה הוא, כבעל העסק, שעל-פי הצהרתו היה היחיד שבסמכותו לאשר שחרור סחורה בעסקאות של מיליוני שקלים, ושפיקח מקרוב על הפעולות המתבצעות במשרדו".

אשר על כן, נקבע על-ידי בית המשפט המחוזי, כי למרות שלא הוכח כי המערער הסמיך, באופן פורמאלי, את הגב' אמסלם לחתום בשמו על מסמכים, המשיבה רשאת היתה להניח, לאור ניסיונה בהתנהלות העסקית עם המערער בעבר, כי כתב ההתחייבות שקיבלה לידה, מהווה אישור מחייב, כפי שהיה בפעמים הקודמות. בית המשפט המחוזי הדגיש בעניין זה, כי אף אם המשיבה ידעה שהגב' אמסלם היא זו אשר חתמה על כתב ההתחייבות מיום 11.4.2006, "הרי שמבחינתה מדובר בפעולה הנחזית כמורשית על ידי הנתבע [המערער], על סמך ניסיון העבר".

עוד הוסיף בית המשפט המחוזי וקבע, כי מהשוואה שערך בין האישורים הקודמים שהונפקו למשיבה, לבין האישור מיום 11.4.2006, "בולטת, בעין בלתי מזוינת, מידה גבוהה של דמיון בין החתימות". אשר על כן, ובשים לב לכך, שבכל הפעמים הקודמות, שבהן נמסרו למשיבה כתבי התחייבות דומים, לא התעוררו בעיות כלשהן במסירת הסחורה ממחסניו של המערער לידי המשיבה, קבע בית המשפט המחוזי, כי המשיבה היתה רשאית להסתמך, בדיוק באותו האופן, גם על כתב ההתחייבות, מושא דיוננו, מיום 11.4.2006. לאור האמור, קבע בית המשפט המחוזי, כי כתב ההתחייבות שהונפק למשיבה, מחייב את המערער.

10. בהמשך הדברים, פנה בית המשפט המחוזי, לבחינת שתי פרשות נוספות, בהן ניתנו פסקי-דין בתביעות אחרות שהוגשו נגד המערער, בסוגיה הדומה לענייננו, ואשר התקבלה בהן עמדת המערער. הדברים אמורים בת"א (מחוזי ת"א) 1675/06 שינטרקו בע"מ נ' כראדי (11.11.2009) (להלן: עניין שינטרקו), וכן בת"א (מחוזי ת"א) 2485/06 דיזינגוף חב לסחר (1952) בע"מ נ' כראדי (3.5.2010) (להלן: עניין דיזינגוף). בית המשפט המחוזי איבחן את המקרה שלפנינו, מהמקרה בעניין שינטרקו, בציינו כי, בענייננו עסקינן בכתב התחייבות שהומצא ישירות למשיבה, ואילו בעניין שינטרקו, דובר על תעודת פיקדון שהונפקה לצד שלישי כלשהו. בית המשפט המחוזי קבע, כי אף בעניין דיזינגוף, הוצגה מסכת ראיתית שונה מאשר במקרה דנן, שכן, באותו עניין עמדו התובעת ומנהלה על כך שהמערער עצמו יאשר, באמצעות חתימתו, את דבר קיומה

וכמותה של הסחורה המאוחסנת. לפיכך, לא חל באותו מקרה עקרון "השליחות הנחזית". זאת, בין היתר, משום שהתובעת לא הוכיחה כי הגב' אמסלם הוסמכה כשליחה או כנציגה של המערער, להתחייב בשמו, ביחס לקיומה של סחורה המאוחסנת במחסניו. בנסיבות דנן, כך קבע בית המשפט המחוזי, המשיבה הסתפקה באישור המודפס שהונפק לה, וזאת לאור ההתנהלות העסקית בין הצדדים, בעבר. על יסוד האמור, הגיע בית המשפט המחוזי לידי מסקנה, כי לאור הנסיבות השונות שנדונו בעניין שינטרקו ובעניין דיזינגוף, ובשים לב לעובדה שעסקינן בבעלי דין שונים, המשיבה איננה מושתקת מהעלאת טענותיה כלפי המערער, כפי שנטען על ידו, וקביעותיו של בית המשפט המחוזי בהליכים האחרים, אינן מחייבות אותה.

11. אשר על כן, קבע בית המשפט המחוזי, כי המערער נושא באחריות כלפי המשיבה, על-פי כתב ההתחייבות מיום 11.4.2006, מכוח עקרון "השליחות הנחזית", המעוגן בסעיף 6(ב) לחוק השליחות. לאור קביעתו זו, החליט בית המשפט המחוזי לדחות את יתר הטענות שהועלו על-ידי המשיבה, בדבר הטלת אחריות שילוחית על המערער כמעביד, מכוח סעיף 13 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] (להלן: פקודת הנזיקין). כמו כן, נדחו טענות המשיבה, בדבר הטלת אחריות נזיקית על המערער מכוח עוולת התרמית, לפי סעיף 56 לפקודת הנזיקין, ולו מן הטעם שלא הוכח שהמערער הציג במודע עובדה כוזבת, מתוך כוונה להטעות את המשיבה. אף טענות המשיבה בדבר תחולתה של עוולת הרשלנות במקרה דנן, נדחו על-ידי בית המשפט המחוזי, כמו גם הטענה בדבר אחריותו של המערער מכוח היותו "שומר שכר", לפי סעיף 2(ב) לחוק השומרים, התשכ"ז-1967.

12. לאחר שנקבע, כי המערער נושא באחריות לנזק שנגרם למשיבה, פנה בית משפט קמא לדון בשאלת שיעורו של הנזק. לטענת המשיבה, נגרם לה נזק בסכום של מיליון דולר, אותם העבירה לחברת אגרומציה, בהתאם להתקשרות ביניהן. לחלופין, טענה המשיבה לנזק בשווי מטען החיטה שאוחסן במחסני המערער, בכמות של 5,800 טון, בסכום של כ-824,000 \$, לפי מחיר של כ-142 \$ לטון חיטה. להוכחת שוויו של טון חיטה, צירפה המשיבה שני מסמכים, שעניינם הזמנות של לקוחות, מחודש אפריל 2006, אשר היו אמורים לקבל את מטען החיטה המדובר, וביצעו הזמנות של מטעני חיטה בכמויות שונות, לפי מחיר של 142 \$ ו-143 \$ לטון חיטה (מוצג 11 למוצגי המשיבה). מנגד, כפר המערער, בכתב הגנתו, בשווי החיטה הנטען על ידי המשיבה וגרס, כי לא די במסמכים שהוגשו על מנת להוכיח את גובה הנזק הנטען.

בדונו בשאלת שיעור הנזק, קבע בית המשפט המחוזי, כי אין לקבל את טענת המשיבה, לפיה יש לפסוק לה פיצוי בגובה הסכום שהועבר לחברת אגרומציה, עבור 6,000 טון חיטה, כאשר במחסני המערער אוחסנו 5,800 טון חיטה בלבד, וכאשר הסכום ששולם לאגרומציה, כלל את רכיב המע"מ, בגינו קיבלה המשיבה החזר. בית המשפט המחוזי הפחית את שיעור המע"מ שחל במועד הרלוונטי (16.5%) מהסכום ששילמה המשיבה לחברת אגרומציה (בסך \$ 1,000,000), וקבע כי הסכום המתקבל עומד על \$ 835,000, לפי מחיר של \$ 139 לטון. לפיכך, קבע בית המשפט המחוזי, כי הפיצוי שישולם למשיבה על-ידי המערער, יחושב, כאמור, לפי מחיר של \$ 139 לטון חיטה, כפול 5,800 טון חיטה, ובהתאם לכך, חוייב המערער לשלם למשיבה פיצוי כספי בסכום של \$ 806,200, לפי שער הדולר היציג במועד הגשת התביעה, בתוספת ריבית והפרשי הצמדה כדין, עד לתשלום בפועל. כמו כן, קבע בית המשפט המחוזי, כי המערער ישא בשכר טרחת עו"ד המשיבה, בסכום של \$ 35,000, בתוספת ריבית והפרשי הצמדה כדין, ממועד מתן פסק הדין ועד לתשלום בפועל.

על פסק דינו של בית המשפט המחוזי נסב הערעור שלפנינו.

טענות המערער בערעור

13. המערער תוקף בערעורו את קביעותיו העובדתיות של בית המשפט המחוזי, וטוען כי הוא אינו אחראי לנזק הנטען, אשר נגרם למשיבה. טענותיו העיקריות של המערער הן אלה: העסקה הנטענת בין המשיבה לבין חברת אגרומציה לא הוכחה כנדרש; עובדת אי העדתם של מר ריינהולד, מנהל אגרומציה והגב' אמסלם, מזכירתו של המערער, פועלת לחובת המשיבה; ארבע פרשות קודמות (להלן: הפרשות הקודמות או התיקים האחרים), בהן נדחו תביעות שהוגשו נגד המערער באותו עניין, מחייבות קביעה אופרטיבית לטובתו של המערער; וכי הנמקתו של בית משפט קמא נגועה בסתירה פנימית, היות שבית המשפט דחה את כל טענות המשיבה, אך ביסס את חיובו של המערער על דוקטרינת "השליחות הנחזית", שאינה מתקיימת בנסיבות דנן, והכל כפי שיפורט להלן.

14. לטענת המערער, עצם ההתקשרות בין המשיבה לבין אגרומציה, לא הוכחה, וזאת ממספר טעמים. לשיטת המערער, המשיבה לא הציגה כל הסכם לרכישת הסחורה; לא הוכחה כי ההעברה הבנקאית לאגרומציה, על סך \$ 1,000,000, בוצעה לצורך העסקה הנטענת ביניהן; ואף לא הציגה כל חשבונית או קבלה בעניין זה. בנוסף, המשיבה היתה צריכה להביא לעדות את מר ריינהולד, מנהל חברת אגרומציה, על-מנת

להעיד על דבר קיומה של העסקה וקבלת הכספים מהמשיבה. עוד גרס המערער, בהקשר זה, כי הפער בין התשלום בפועל, בסכום של \$ 1,000,000 בעבור 6,000 טון חיטה, לבין מטען החיטה שאוחסן במחסניו, בכמות של 5,800 טון, מוכיח את טענתו, כי אין מדובר באותה עסקה. זאת ועוד, לטענת המערער, בדיווחו של מר רון, מנהל המשיבה, למשטרת ישראל, במסגרת חקירה שנפתחה עקב מעשה "העוקץ" הנטען, הוא לא איזכר כלל את מטען החיטה, מושא ערעור זה, והדבר מעיד על כך שהעסקה הנטענת כלל לא התקיימה. לטענת המערער, שגה בית משפט קמא משהשתית את פסק דינו על עדות של עד יחיד מטעם המשיבה, הוא מר רון, אשר הינו, לפי הטענה, "עו אינטרסנטי".

15. עוד נטען על-ידי המערער, כי האישור אשר נמסר למשיבה, נשלח ללא ידיעתו וללא אישורו, ומבלי שהוא העניק למזכירתו, כל סמכות לשלוח אישור מעין זה. לטענת המערער, שגה בית משפט קמא, שעה שקבע כי התקיים בפועל "נוהל אישורים", הנוגע לסחורה בשווי מיליוני שקלים. המערער הדגיש בטענותיו, כי הסמכות לשחרור סחורה, המאוחסנת במחסניו, היתה נתונה אך ורק לו, ולא למזכירתו. לטענת המערער, חתימתו על גבי האישור זויפה, וטענתו זו נתמכה בחוות-דעת גרפולוגית שהגיש לבית המשפט. לגרסתו, המזכירה הנפיקה אישורים כוזבים, בשיתוף פעולה עם מנהלה של חברת אגרומציה, מר ריינהולד, והם מכרו יחדיו את אותה סחורה, מספר פעמים, ללקוחות שונים, וזאת ללא מעורבותו של המערער. לטענתו של המערער, מעשה "העוקץ" עולה מתמליל הקלטה, אשר צורף למוצגיו בהליך קמא, ובו התוודתה הגב' אמסלם על מעשי ההונאה שביצעה בפני עורך דינו הקודם, עו"ד חגי בן שושן.

16. נוסף על כך, טען המערער, כי בית משפט קמא שגה בכך שקיבל את תביעת המשיבה, וזאת בניגוד לקביעה שיפוטית בארבע פרשיות דומות, שבהן נדחתה תביעה שהוגשה על-ידי חברות שונות נגד המערער, כאשר לפי הטענה, מדובר באותן עובדות ובאותן נפשות פועלות. לטענת המערער, בפרשות הקודמות קבע בית המשפט, כי האישורים שהונפקו לחברות מאת הגב' אמסלם, היו אישורים כוזבים, ומשכך לא חייבו אישורים אלה את המערער. עוד טען המערער, כי שגה בית משפט קמא בקובעו כי אין לתמליל ההקלטה כל משמעות ראייתית, שעה שבתיקים האחרים, סייע אותו תמליל לדחות את התביעות נגד המערער. עוד הוסיף המערער וטען, כי אף הטענה בדבר קיומה של "שליחות נחזית" הועלתה בפרשות הקודמות, ונדחתה שם על ידי בית המשפט.

17. המערער טוען בנוסף, כי במקרה דנן אין תחולה לדוקטרינת "השליחות הנחזית", וזאת משום שעל פי הפסיקה יש להוכיח קיומו של דפוס התנהגות המלמד על כך, כי ניתנה סמכות או הרשאה לשלוח להציג מצג כלפי צד ג', על דבר קיומה של עובדה מסויימת. בענייננו, כך נטען, לא ניתנה כל סמכות או הרשאה למזכירתו של המערער להנפיק אישורים, ולפיכך אין לחייבו על בסיס הדוקטרינה של "שליחות נחזית". לפיכך, טען המערער, כי יש לקבל את ערעורו ולקבוע, כי הוא אינו אחראי לנזק שנגרם למשיבה, כתוצאה ממעשי ההונאה של מזכירתו.

טיעוני המשיבה

18. המשיבה תומכת את יתדותיה בפסק דינו של בית המשפט המחוזי. לטענתה, עיקר השגותיו של המערער מופנה כלפי קביעה של ממצאים עובדתיים והתרשמותו של בית משפט קמא ממהימנות העדים. לפיכך, לטענת המשיבה, אין כל בסיס משפטי להתערבותנו, כערכאת ערעור, בפסק דינו המנומק של בית המשפט המחוזי. לגופו של עניין, וכפי שיפורט להלן, טענה המשיבה, כי היא הוכיחה כדבעי את עצם קיומה של העסקה, ואת הנזק שנגרם לה, בעקבות הפרת התחייבותו של המערער, כלפיה.

19. לטענת המשיבה, לצורך התקשרות בעסקה בענף התבואה, לא נדרש הסכם בכתב. מנהל המשיבה, מר רון, העיד בהליך קמא, כי העסקים בענף זה מתנהלים באמצעות מכשירי הטלפון והפקס, והעסקה, מושא ערעור זה, התנהלה בהתאם לדפוס פעולה זה. יתרה מכך, המשיבה הוכיחה את דבר קיומה של העסקה, כפי שאף קבע בית המשפט המחוזי, וטענותיה נתמכו בעדותו המהימנה של מר רון, וזאת באמצעות האישור על ביצוע ההעברה הבנקאית. בהתייחס לטענת המערער, לפיה לא הוכח הקשר בין ההעברה הבנקאית לבין העסקה הנטענת, טענה המשיבה, כי הוכח שמיד לאחר קבלת האישור בכתב מיום 11.4.2006, על אודות הימצאות 5,800 טון חיטה במחסני המערער, העבירה המשיבה לאגרומציה, בו ביום, תשלום על סך של 1,000,000 \$. עוד טענה המשיבה, כי הציגה הזמנות של לקוחות, אשר התחייבו לרכוש ממנה את מטען החיטה שנרכש מאגרומציה, בסכום הנע בין 142 \$ ל-143 \$ לטון חיטה, בתוספת מע"מ. המשיבה ציינה, כי מדובר בראיות התומכות בטענתה לגבי הסכום ששילמה לאגרומציה בתמורה ל-6,000 טון חיטה. לפיכך נטען, כי בית המשפט המחוזי קבע בדין את שווי החיטה, על בסיס המחיר שהופיע בהזמנות, אשר הציגה המשיבה. בנוגע לטענת המערער, בדבר הפער בין כמות החיטה שהוזמנה (6,000 טון) לבין כמות החיטה שאוחסנה במחסניו של המערער (5,800 טון), טענה המשיבה, כי מר רון הסביר

בחקירתו בבית המשפט קמא, שלגבי 200 טון החיטה הנותרים, סוכם בין הצדדים, כי הם יעמדו לרשות המשיבה, בשלב מאוחר יותר.

אשר לטענתו של המערער, בנוגע למכתב ששלחה המשיבה למשטרת ישראל, ביום 16.7.2006, טענה המשיבה, כי מר רון הסביר בעדותו בבית משפט קמא, כי המשיבה דיווחה למשטרה על דבר קיומה של העסקה, במסגרת החקירה, כאשר באותו מכתב, נדרשה המשיבה ליתן מענה לשאלות השלמה, שהופנו אליה על-ידי חוקרי המשטרה. הדבר אף עולה מתוכן המכתב עצמו, שכותרתו "תשובות לשאלותיך מיום חמישי 13 ביולי 2006". לגישת המשיבה, בית המשפט המחוזי דחה בדין את טענתו של המערער בהקשר זה, וניסיונו של המערער להיתלות במכתב זה, כדי לטעון כי העסקה לא באה לעולם, מופרך לחלוטין.

20. אשר לטענתו של המערער בנוגע לאי העדתה של הגב' אמסלם, טענה המשיבה, כי עדותה של עדה זו לא נדרשה, משום שכתב ההתחייבות מדבר בעד עצמו. יתרה מזאת, לטענת המשיבה, דווקא הימנעותו של המערער, מלזמן לעדות את הגב' אמסלם, כדי להוכיח קיומה של מרמה או חריגה מסמכות, מחייבת את המסקנה, כי עדות זו היתה פועלת לחובתו ותומכת בגרסת המשיבה. באשר לטענות בדבר אי העדתו של מר ריינהולד, מנהל חברת אגרומציה, ציינה המשיבה, כי היא זו שיזמה את הליכי הפירוק של החברה, הגישה תלונה במשטרת ישראל בגין מעשי הונאה שבוצעו על-ידו, ואף נקטה נגדו בהליכי פשיטת רגל. לטענת המשיבה, בנסיבות אלה, לא היה טעם בזימונו של מר ריינהולד לעדות מטעמה, ואין לזקוף נושא זה לחובתה.

21. עוד נטען על-ידי המשיבה, כי פסקי הדין שניתנו בפרשות האחרות, אינם יכולים לסייע למערער, משום שמדובר בנסיבות עובדתיות שונות לחלוטין. בעניין שינטרקו, התבססו התובעים על תעודת פיקדון יחידה שהוצאה לטובת בנק דיסקונט, ונטען כי היא נחתמה על-ידי המערער. לגישת המשיבה, תעודת פיקדון זו שונה מכתבי ההתחייבות שנשלחו אליה, ונראה כי תעודה זו נוסחה על-ידי הבנק, ולא על-ידי המערער או מי מטעמו. בעניין דיזינגוף, נציג של החברה התובעת עמד על כך שהמערער יחתום בעצמו על מסמכים מסויימים, והוכח כי החברה הבינה כי רק המערער הוא המוסמך לחתום על מסמכים בשם עסקו. בת"א (מחוזי ת"א) 1615/06 אמבר מכון לתערוכות אגודה שיתופית חלקאית מרכזית בע"מ נ' כראדי (26.1.2012) (להלן: עניין אמבר), נדחתה התביעה, מאחר שהוכח כי התשלום עבור הסחורה, הועבר לפני משלוח האישור, הנוגע להימצאות הסחורה במחסני המערער. המשיבה טוענת, כי בענייננו, הוכח שהעברה הבנקאית לאגרומציה בוצעה לאחר שהתקבלו אישורים

בעל-פה ובכתב, על דבר הימצאותה של הסחורה במחסני המערער, והיא פעלה על בסיס אישורים אלה.

נוסף על כך, בשלוש התביעות המוזכרות, דובר על עסקאות חד-פעמיות בין החברות התובעות לבין אגרומציה והמערער. לעומת זאת, כך טענה המשיבה, במקרה דנן, היא ביצעה מספר רב של עסקאות רכישה מחברת אגרומציה, במועדים שונים, ובאמצעות המערער. למעשה, כך גורסת המשיבה, בין הצדדים התקיים דפוס עבודה ולפיו, המערער ניפק סחורה, על יסוד אישורים שעליהם חתמה הגב' אמסלם בשמו.

עוד הוסיפה המשיבה ואבחנה את פסק הדין שניתן בת"א (מחוזי ת"א) 1550/06 מרכזי תעשיות ע.ע.ד. בע"מ נ' כראדי (16.4.2012) (להלן: עניין מרכזי תעשיות), מענייננו. לטענת המשיבה, בעניין מרכזי תעשיות נדחתה טענת "השליחות הנחזית", היות שהוכח כי נציגים מטעם החברה התובעת נהגו לפנות, לעיתים, ישירות למערער, וזאת כאשר דובר בכמויות גדולות של סחורה, או לצורך "סגירת" פרטים מהותיים של העסקה. לגישת המשיבה, פסק דין זה תומך דווקא בטענותיה, מאחר שבענייננו מדובר בדפוס פעולה שונה בתכלית. נוסף לכך, טענה המשיבה כי הלכה היא, כי פסק דין אזרחי אחד לא ישמש כראיה או כאסמכתא במשפט אזרחי אחר, וכי עובדות ומסקנות בעניין אמינותם של עדים, אשר נקבעו במשפט פלוני, אינן קבילות במשפט אלמוני, שבו מדובר בצדדים שונים. במילים אחרות, אין מדובר, במקרה דנן, בהשתק עילה או בהשתק פלוגתא.

22. אשר לטענתו של המערער בדבר אי תחולתה של דוקטרינת "השליחות הנחזית", טענה המשיבה, כי על פי נוהל העבודה, שהתקיים בין אגרומציה, המערער והמשיבה, קיבלה המשיבה מהמערער, מעת לעת, כתבי התחייבות, שעל בסיסם הועברו תשלומים לאגרומציה. כתבי ההתחייבות נשלחו אל המשיבה, על פי הטענה, מעסקו של המערער, על-ידי הגב' אמסלם, ובהסתמך עליהם, משכה המשיבה אלפי טונות של סחורה ממחסני המערער. לטענת המשיבה, מדובר במאות משאיות, אשר נשאו מטעני תבואה ללקוחות רבים, במועדים שונים, וזאת על פני תקופה ארוכה. למעשה, המערער יצר מצג בנוגע לסמכותה של הגב' אמסלם להנפיק אישורים, בהתנהגותו לאורך זמן, בכך שאיפשר את הוצאת האישורים, ואף מסר על-פיהם סחורה למשיבה, בעשרות הזדמנויות. לטענת המשיבה, נוצר על-ידי המערער מצג, אשר יצר שליחות של ממש, כאשר הוא עצמו השולח, ואילו השלוחה היא הגב' אמסלם. לחלופין, טענה המשיבה, כי אף אם המצג שיצר המערער אינו מקים מצב של שליחות, יש בו כדי למנוע קבלת טענה בדבר היעדר הרשאה, וזאת כדי להגן על צד שלישי, אשר פעל בתום לב ונפגע

מאותו מצג. בענייננו, כך טענה המשיבה, המערער מנוע מלהתכחש לסמכותה של הגב' אמסלם, להנפיק אישורים המחייבים אותו.

בהקשר זה, הוסיפה וטענה המשיבה, כי גם אם מעשיה של הגב' אמסלם נגועים במרמה, הדבר אינו מעלה ואינו מוריד מחבותו של המערער. לטענת המשיבה, מעשיה של הגב' אמסלם מחייבים את המערער, וגם אם מדובר במעילה, הרי שאין בכך כדי לבטל את תוקף השליחות, כלפי צדדים שלישיים. ומכל מקום, נטען על-ידי המשיבה, כי המערער לא הרים את הנטל להוכיח כי הגב' אמסלם ביצעה מעשי מרמה ללא ידיעתו – שעה שטענות המערער, לעניין מעשי התרמית, התבססו אך ורק על תמליל שיחה, שהתקיימה בין עו"ד בן שושן והגב' אמסלם, וברי כי לתמליל זה אין משקל ראייתי. בית משפט קמא קבע לעניין זה, כי עדותו של עו"ד בן שושן, אינה יכולה לשמש ראיה לאמיתות תוכנם של הדברים, אותם שמע מפי הגב' אמסלם, בהיותה עדות מפי השמועה.

לגישת המשיבה, רק בעסקה, מושא ערעור זה, הפר המערער את התחייבותו כלפי המשיבה, ולא העמיד לרשותה את הסחורה, ועובדה זו מדברת בעד עצמה. יתרה מזאת, לטענת המשיבה, המערער לא טען מעולם, כי כתבי ההתחייבות הקודמים, שנשלחו אליה, מזויפים, כי הוצאו שלא בסמכות, וכי אינם מחייבים אותו. ולכן, לא היתה כל סיבה למשיבה לסבור כי כתב ההתחייבות במקרה דנן מעורר בעיה כלשהי.

23. בהתייחס לטענת המערער, כי רק בידי נתונה הסמכות להורות על שחרור הסחורה, נטען על-ידי המשיבה, כי גרסה זו קרסה במהלך הדיון בפני בית משפט קמא. זאת שכן, לטענת המשיבה, כבר בהצהרתו של המערער שניתנה במסגרת בקשת הרשות להתגונן בבית משפט קמא, נאמר, כי את האישורים לשחרור הסחורה, רשאים לקבל מאגרומציה, הן המערער עצמו והן "מי מטעמו", וזו היתה גרסת המערער גם בעניין שינטרקו. עוד הוסיפה המשיבה וטענה, כי בחקירתו הנגדית בהליך קמא, הודה המערער, כי למזכירתו, הגב' אמסלם, הוענקו סמכויות נרחבות ביותר, והיא היתה אחראית על מעקב ורישום כמויות הסחורה, כמו גם על הוצאת מסמכים שונים, לצורך ניהול תיק המע"מ. בעניין שינטרקו, התברר כי הגב' אמסלם אף היתה אחראית על הוצאת אישורי אחסנה ללקוחות. המערער אף הודה בעדותו בבית משפט קמא, כי כאשר הוא נעדר ממשרדו, פעלו מטעמו, בתו או הגב' אמסלם.

לאור האמור, ביקשה המשיבה לדחות את הערעור ולחייב את המערער בהוצאות המשפט.

24. במוקד הערעור, עומדת השאלה, האם ניתן לחייב את המערער מכוח דיני השליחות, בגין פעולה שנעשתה, על פי הנטען, בחריגה מסמכות, על-ידי מזכירתו.

אקדים ואציין, כבר עתה, כי דין הערעור להידחות, שכן, לא מצאתי בטענות המערער עילה מבוררת להתערבות בפסק דינו המפורט והמנומק של בית המשפט המחוזי, אשר נשען, בעיקרו של דבר, על ממצאי מהימנות ועל קביעות של עובדה. בטרם אפנה לבחינת טענותיו של המערער באשר למסקנותיו וממצאיו של בית המשפט המחוזי, ראוי להזכיר את ההלכה המושרשת באשר לכלל אי ההתערבות של בית משפט שלערעור בממצאי עובדה ובשאלות של מהימנות, אשר נקבעו על-ידי הערכאה הדיונית. לאחר מכן, אדרש לסוגיה המשפטית, העומדת במרכזו של ערעור זה, הנוגעת לעקרון "השליחות הנחזית".

כלל אי ההתערבות של ערכאת הערעור בקביעות עובדתיות ובמצאי מהימנות של הערכאה הדיונית

25. כלל ידוע ומושרש הוא, כי ערכאת הערעור אינה נוטה להתערב בממצאי עובדה ומהימנות, שנקבעו על-ידי הערכאה המבררת, אשר התרשמה באופן ישיר מן העדים שהופיעו בפניה, וממכלול הראיות האחרות שהוצגו לעיונה, אלא במקרים חריגים ויוצאי דופן בלבד, בהם נפל בממצאי הערכאה המבררת פגם היורד לשורש העניין, או כאשר מדובר בקביעות בלתי מבוססות או מופרכות על פניהן (ראו, למשל, ע"א 6768/01 רגב נ' מדינת ישראל פ"ד נט(4) 625 (2004); ע"א 2076/09 ח.י בלאושוטיין בניין והשקעות בע"מ נ' מדינת ישראל - משרד הבינוי והשיכון (2.9.2010); ע"א 10311/08 כבהא נ' מרכז רפואי הלל יפה (1.8.2011); ע"א 1303/09 קדוש נ' בית החולים ביקור חולים (5.3.2012); ע"א 6561/09 ליאני נ' עיזבון המנוח משה מלכי (18.7.2012); ע"א 4484/11 הייב נ' משרד הבריאות (18.2.2013)).

סבורני, כי במקרה דנן אין כל הצדקה להתערבותו של בית-משפט זה בממצאיו העובדתיים של בית-משפט קמא, כמו גם בקביעות המהימנות שנעשו על-ידו. בחינת השגותיו של המערער על קביעותיו העובדתיות של בית המשפט המחוזי מלמדת, כי אין בהן כדי להצדיק את התערבותנו בהן, מאחר שהדברים אינם נופלים בגדר אחד החריגים לכלל אי ההתערבות.

מכאן, אפנה לבחינת טענותיו העיקריות של המערער, בנוגע למסקנותיו של בית משפט קמא.

האם הוכחה ההתקשרות העסקית בין המשיבה לחברה הספקית?

26. בערעורו, כפר המערער בחבותו כלפי המשיבה, אך קודם לכן, העלה המערער טענה מקדמית, הנוגעת לעצם ההתקשרות בין המשיבה לבין החברה הספקית, חברת אגרומציה. לטענתו, המשיבה לא הוכיחה כלל את דבר קיומה של עסקת רכישת התבואה מחברת אגרומציה. בית המשפט המחוזי דחה טענה זו, כאשר החלטתו בעניין זה, מבוססת על שלושה אדנים: ראשית, התרשמותו של בית המשפט מעדותו של מנהל המשיבה, מר רון, בנוגע לאופי ההתקשרויות החוזיות בענף התבואה בכלל, אשר אינו מחייב קיומו של חוזה כתוב, ובדבר ניהול העבודה הקבוע שהונהג בין שלושת הצדדים הנוגעים בדבר, בפרט. שנית, כתבי ההתחייבות שנשלחו אל המשיבה ממשרדו של המערער, אשר נחתמו באופן זהה – "כראדי אברהם ובניו מרכז מזון למספוא גבעתי". מדובר בשלושה אישורים קודמים, אותם צירפה המשיבה, מיום 2.1.2006, מיום 30.1.2006, ומיום 19.2.2006, וכן האישור מושא הערעור דנן, מיום 11.4.2006. שלישית, אישור על העברה בנקאית על סך מיליון דולר, לחשבונה של חברת אגרומציה – אישור הנושא את התאריך "11/4/06", הוא המועד בו נמסר למשיבה כתב ההתחייבות ממשרדו של המערער, ולפיו מאוחסנים במחסניו 5,800 טון חיטה, העומדים לרשותה. לכך יש להוסיף, את האישורים שהציגה המשיבה, בדבר תנועות של משאיות, שנשאו מטעני חיטה ושעורה, כאשר התבואה הועמסה ממחסניו של המערער, והובלה ליעדים שונים בארץ, על פי הוראות המשיבה. על-יסוד מכלול הראיות, קבעה כב' השופטת ד' פלפל, כי "איני סבורה שאי הצגתו של הסכם בין התובעת [המשיבה] לבין אגרומציה, מהווה חיזוק לאיזו מטענות הנתבע [המערער]".

דומני, כי אין מקום להתערב בקביעתו העובדתית של בית המשפט המחוזי, ולפיה המשיבה וחברת אגרומציה התקשרו בעסקה לרכישת מטען חיטה, במסגרתה אוחסנו במחסני המערער 5,800 טון חיטה, על פי האישור שהונפק למשיבה מיום 11.4.2006.

האם הפר המערער את התחייבותו כלפי המשיבה?

27. בפסק דינו, קבע בית המשפט המחוזי, כי המשיבה לא עמדה בנטל המוטל עליה להוכיח את אמיתות חתימת המערער על כתב ההתחייבות מיום 11.4.2006, וזאת

בהתאם לנטל ההוכחה הנדרש בעניינים כגון דא. בית המשפט המחוזי בחן את הראיות שהציגה המשיבה, ולאחר זאת קבע כי: "התובעת [המשיבה] לא הניחה תשתית ראייתית מינימאלית להוכחת אמיתות חתימת הנתבע [המערער] על גבי כתב ההתחייבות, לא באמצעות עדות ישירה ולא באמצעות ראיות חיצוניות כלשהן".

בהמשך, קבע בית המשפט המחוזי כי השאלה, מיהו הגורם אשר חתם בפועל על כתב ההתחייבות – המערער או מזכירתו – נעדרת חשיבות לענייננו, בקבלו את טענה המשיבה, כי הגב' אמסלם פעלה כשלוחה של המערער, ופעולתה מחייבת אותו בהתאם לחוק השליחות. בית המשפט המחוזי קבע, על-יסוד הראיות שהונחו בפניו, כי פעולת השלוח (הגב' אמסלם) נמצאת בתוך מסגרת חזותה החיצונית של ההרשאה, כפי שהוצגה בפני הצד השלישי (המשיבה), וזאת על בסיס התנהגות קודמת של השולח (המערער). לפיכך נקבע, כי המשיבה רשאית היתה להניח, לאור כתיב ההתחייבות הקודמים שנשלחו אליה ממשרדו של המערער, כי הסחורה הנקובה באישור מיום 11.4.2006, תעמוד לרשותה, כפי שנעשה בפעמים הקודמות, ובהתאם לאותו נוהל עבודה בדיוק. לפיכך, הוסיף וקבע בית המשפט המחוזי, כי חלה בענייננו הוראת סעיף 6(ב) לחוק השליחות, המבטאת את עקרון "השליחות הנחזית", אשר מכוחו נושא המערער באחריות כלפי המשיבה.

בטרם אפנה לדיון בשאלת תחולתו של עקרון "השליחות הנחזית" בענייננו, אעיר, כי אין צורך להכריע בשאלה, מי הגורם אשר חתם על האישורים, שהונפקו למשיבה. בנידון דידן, די בהנחת המוצא, לפיה הגב' אמסלם היא זו שחתמה על האישורים שנמסרו למשיבה, כפי שאף הניח בית המשפט המחוזי בפסק דינו. לפיכך, אתמקד להלן במצגיו של המערער כלפי המשיבה, ובשאלת תוקף שליחותה של מזכירתו, הגב' אמסלם.

28. מסקנתו של בית המשפט המחוזי, בדבר אחריותו של המערער לפעולותיה של הגב' אמסלם, התבססה על מצגיו האובייקטיביים של המערער כלפי המשיבה. המדובר, בעיקר, באישורים הקודמים שהונפקו למשיבה, ממשרדו של המערער, בדבר קיומה של סחורה שאוחסנה במחסניו. בהתאם לאותם אישורים, העבירה המשיבה כספים לחברה הספקית, חברת אגרומציה, ועל בסיסם, משכה המשיבה מטעני תבואה ממחסני המערער. אותם אישורים הביאו את המשיבה להאמין, בתום לב, כי לאור ניסיון העבר העסקי בין הצדדים, הרי שגם הפעם, האישור, מושא ערעור זה, מיום 11.4.2006, יחייב את המערער, ועל פיו, היא תקבל לידיה את הסחורה.

בעצם שליחתם של אישורים אלה, יצר המערער (השולח) מצג אובייקטיבי בפני המשיבה (הצד השלישי), לפיו, הגב' אמסלם (השלוח), פועלת בהרשאתו. המשיבה הסתמכה, כאמור, על המצג שיצר המערער, בתום לב ובאופן סביר, ושינתה בעקבות כך את מצבה לרעה, בכך שבעקבות האישור, שילמה לחברת אגרומציה את התמורה בעד הסחורה. במצב דברים זה, רואים את פעולת השלוח (הגב' אמסלם), כפעולת השולח (המערער בענייננו). ואולם, כאשר מתעוררת טענה, כמו במקרה דנן, כי השלוח פעל תוך חריגה מההרשאה שקיבל מן השולח, עשויה להיווצר התנגשות בין ההגנה על השולח, לבין ההגנה על הצד השלישי, אשר הסתמך בתום לב על פעולת השלוח. בסוגיה זו עוסק סעיף 6 לחוק השליחות, אשר אליו אתייחס בהמשך הדברים.

מעקרון "השליחות הנחזית" – לעבר שליחות של ממש

29. נפתח במושכלות יסוד. הדינים המסדירים את התקשרותו של אדם עם צד שלישי בחוזה, באמצעות שלוח או באמצעות אורגן, כאשר מדובר בתאגיד, הם דיני השליחות הכלליים, הקבועים בחוק השליחות (ראו, אהרן ברק "דוקטרינות מדיניות חברות ודיני השליחות" הפרקליט כ"ד 39 (1967) (להלן: ברק, "דוקטרינות מדיניות השליחות")). המחוקק הגדיר את יסודותיה העובדתיים של השליחות בסעיף 1 לחוק, כפעולה משפטית בשמו או במקומו של אחר. התוצאה המשפטית של השליחות מעוגנת בסעיף 2 לחוק והיא, הטלת זכויות וחובות על השולח, כלפי צד שלישי, כאשר מילות המפתח הן, כי "שלוחו של אדם כמותו".

שליחות מוגדרת כיחס הנוצר במקום שלפלוני ("השלוח") מוענק הכוח לייצג את אלמוני ("השולח"), ומדובר בהענקת כוח לאדם אחד, לייצג אדם אחר, בביצוע פעולות משפטיות (אהרן ברק "הגדרת השליחות בחוק השליחות" משפטים ד 539, 547 (תשל"ב-תשל"ג)). אחת הדרכים בהן נוצרת השליחות, היא באמצעות מתן הרשאה, בין במפורש ובין במשתמע (ראו, ע"א 4588/96 חרמץ נ' מרגוליס (18.6.2006); אהרן ברק חוק השליחות 580-581 (מהדורה שניה, 1996) (להלן: ברק – חוק השליחות)). ואולם, תיתכן קיומה של שליחות ללא הרשאה ואף בלא שנקשר הסכם בין השלוח לבין השולח, כעולה מסעיף 3(א) לחוק השליחות, שעניינו "הקניית השליחות, וצורתה":

"(א) השליחות מוקנית בהרשאה, שבכתב או שבעל-פה, מאת השולח לשלוח, או בהודעה עליה מאת השולח לצד השלישי, או על ידי התנהגות השולח כלפי אחד מהם".

הלכה פסוקה היא, כי סעיף זה דן בשני סוגים עיקריים של הרשאות: האחת, הרשאה "פנימית" או "סובייקטיבית", המתקיימת במערכת היחסים שבין השולח לבין השלוח. השניה, הרשאה "חיצונית" או "אובייקטיבית", המתקיימת במישור היחסים שבין השולח לבין הצד השלישי. הרשאה חיצונית יכולה ליצור יחסי שליחות, במישור היחסים שבין השולח לבין הצד השלישי, וזאת אף אם לא ניתנה הרשאה פנימית ביחסים שבין השולח לבין השלוח (דנ"א 1740/91 בנק ברקליס-דיסקונט בע"מ נ' כחולי, פ"ד מז(5) 31 (1993); ע"א 1286/90 בנק הפועלים בע"מ נ' ורד הלבשה, פ"ד מח(5) 799 (1994) (להלן: עניין בנק הפועלים)). הטעם להכרה בהרשאה אובייקטיבית-חיצונית, כיוצרת יחסי שליחות, נעוץ בצורך להגן על הסתמכותו הסבירה של הצד השלישי על התנהלותו של השולח (רע"א 5765/02 אל על נתיבי אויר לישראל בע"מ נ' זילברשלג (26.8.2009)).

בהקשר זה, נפסק, לא אחת, כי השליחות הינה תופעה אובייקטיבית, "ואיננה תופעה סובייקטיבית המותנית ברצונו של השולח" (עניין בנק הפועלים, בעמ' 812; ע"א 1873/92 המגן חברה לביטוח בע"מ נ' הספל פ"ד נו(6) 529, 539 (1995)). לפיכך, העניין המכריע ביצירת השליחות, הוא התנהגותו האובייקטיבית של השולח, אשר נתפסת כהרשאה לפעול בשמו, גם כאשר הוא לא הרשה לשלוח לעשות כן.

יפים לענייננו דברי השופטת ד' דורנר בע"א 3264/01 בסנינו נ' אליה פ"ד נו(6) 566 (2002) (להלן: עניין בסנינו):

"בשליחות שנוצרה על-ידי הודעת השולח לצד השלישי בדבר השליחות – וכך היה הדבר בענייננו – היקף השליחות מותנה לא רק ברצונו של השולח, אלא גם במובנה האובייקטיבי של ההודעה המפורשת הנמסרת לצד השלישי, ובהתנגשות בין רצונו של השולח לבין ידיעתו של הצד השלישי נקבע היקף השליחות על-פי המצג האובייקטיבי שהעמיד השולח בפני הצד השלישי" (שם, בעמ' 574).

30. קודם שנבחן את שאלת תחולתה של ההלכה, אשר פורטה לעיל, בענייננו, נסקור את הדין הכללי הנוגע לתוצאות המשפטיות של פעולתו של שלוח ללא הרשאתו של השולח. סעיף 6 לחוק השליחות, הנושא את הכותרת "פעולה ללא הרשאה" מסדיר נושא זה, וקובע:

"(א) פעל אדם בחזקת שלוחו של אחר בלי שהורשה לכך או בחריגה מהרשאתו, יכול אותו אחר, בכפוף לאמור בסעיף קטן (ב), לאשר את הפעולה בדיעבד;

ואישור בדיעבד - כהרשאה מלכתחילה, ובלבד שלא תיפגע זכות שרכש אדם אחר בתום-לב ובתמורה לפני האישור.

(ב) לא ידע הצד השלישי בשעת הפעולה שהשלוח פועל ללא הרשאה או בחריגה מהרשאתו, הברירה בידו, כל עוד לא נודע לו על אישור הפעולה, לראות את השלוח כבעל דברו או לחזור בו מן הפעולה ולתבוע מן השלוח את נזקו.

(ג) תאגיד יכול לאשר פעולה שנעשתה למענו לפני היווסדו, ויחולו הוראות סעיף זה."

סעיף 6(א) לחוק, מבטא את הכלל הנקוט בדיני השליחות, ולפיו, חריגה מהרשאה איננה מחייבת את השולח כלפי הצד השלישי (ע"א 445/88 כונס הנכסים הרשמי כמפרק בנק צפון אמריקה בע"מ (בפירוק) נ' שטיבל, פ"ד מד(3) 331, 340 (1990)). אמנם, המחוקק מאפשר לשולח לאמץ את חריגת השלוח, וקובע כי דינו של האימוץ בדיעבד, כדין הרשאה מראש. ואולם, בהיעדר אימוץ של פעולת השלוח, יחול סעיף 6(ב) לחוק, אשר מטיל את סיכון החריגה מההרשאה, על הצד השלישי (ברק – חוק השליחות, בעמ' 713-717; עניין בנק הפועלים, בעמ' 810; ע"א 10489/09 א.נ.ן ניהול ואחזקות בע"מ נ' אלוף (6.9.2011)). ודוק, סעיף 6(ב) נותן בידי הצד השלישי את היכולת לתבוע מהשלוח את נזקו, במסגרת דיני הנוזיקין, אך אינו יכול לכפות את תוצאת הפעולה המשפטית על השולח, שעה שהשלוח פעל בחריגה מהרשאתו, או שפעל ללא הרשאה, כלל.

במילים אחרות, סעיף 6(ב) לחוק, דן בברירה שיש לצד השלישי, אשר לא ידע בשעת הפעולה, שהשלוח פעל ללא הרשאה, או שפעל בחריגה מן ההרשאה, לחזור בו מן הפעולה ולתבוע את השלוח בשל הנזק שנגרם לו, או לראות את השלוח כבעל דברו (ראו, לעניין זה, גואליטארו פרוקצ'יה "סעיף 6 לחוק השליחות (חלק שלישי)" הפרקליט ל"ד 17 (תשמ"א); ריקרדו בן-אוליאל "חוק השליחות" מאת נשיא בית-המשפט העליון, פרופסור אהרון ברק" מאזני משפט א 180 (תש"ס); ע"א 6381/00 קפון נ' חברת מעונות מרכז התרבות בע"מ, פ"ד נו(1) 425, 431-432 (2001)).

31. ומכאן נחזור לענייננו, ונבחן את השאלה, האם מדובר במקרה בו השולח יצר מצג אובייקטיבי לפיו ניתנה הרשאה לפעולת השלוח, כשאז, זכותו של הצד השלישי תגבר. וביתר פירוט, מקום בו הצד השלישי יכול להסיק, באופן סביר, דבר קיומה של שליחות מכוח אותו מצג, הרי שעסקינן, הלכה ולמעשה, בהרשאה בפועל, ואין נזקקים כלל, להוראותיו של סעיף 6 לחוק השליחות (ע"א 1796/10 כתבן נ' בנק ירושלים בע"מ (7.12.2011)). כפי שנקבע על-ידי הנשיא מ' שמגר בעניין בנק הפועלים:

"מקום בו קיים מצג אובייקטיבי של הרשאה לבצע פעולה מסוימת אף-על-פי שהשולח לא הסמיך את השלוח לבצע פעולה זו, הרי שאין חריגה מהרשאה. בהיעדר חריגה מהרשאה ממילא אין תחולה לדיני החריגה מהרשאה. [...] לכן אם צד שלישי סביר היה יודע או יכול היה לדעת כי התנהגות השולח אינה מקימה מצג של הרשאה, הרי שאין הרשאה. לעומת זאת, אם הצד השלישי הסביר היה גורס כי אכן מתוך התנהגות השולח כלפיו קיימת הרשאה מהשולח לשלוח לבצע פעולה משפטית מסוימת, הרי שההרשאה שרירה וקיימת" (שם, בעמ' 812).

הדוקטרינה בדבר "השליחות הנחזית" מקורה בדיני המניעות וההשתק של המשפט האנגלי. על פי כלליה של דוקטרינה זו, מושתק השולח מלהתנגד ליחסים חוזיים, אשר קשר שלוחו עם צד שלישי, תוך חריגה מהרשאתו, וזאת כל עוד יצר השולח מצג כלפי הצד השלישי, בין בדבריו ובין בהתנהגותו, שמדובר בשלוח, אשר פועל בתחום הרשאתו (ע"א 474/80 גרובר נ' תל יוסף, קבוצת פועלים להתישבות שיתופית בע"מ, פ"ד לה(4) 45 (1981); ברק, "דוקטרינות מדיני השליחות" בעמ' 43; עניין בסנינו, בעמ' 574).

במסגרת חוק השליחות הישראלי, חלה תמורה בדוקטרינת "השליחות הנחזית", שכן לפי סעיף 3(א) לחוק השליחות, אשר צוטט לעיל, התנהגותו של השולח כלפי הצד השלישי או כלפי השלוח, עשויה ליצור מציאות משפטית של הרשאה ממש ושל שליחות אמיתית לכל דבר ועניין, ולא רק של שליחות נחזית. תיאר זאת נכוחה, חברי, השופט א' רובינשטיין בע"א 7654/07 ברקוביץ נ' קורין (11.8.2010):

"בהתאם להלכה הפסוקה, מאז נחקק חוק השליחות, תשכ"ה-1965, הוחלפה על דרך הכלל הלכת 'השליחות הנחזית' – המקימה מניעות כלפי הטענה כי השלוח פעל בחוסר הרשאה – בקיום שליחות של ממש, על אף חוסר ההרשאה. כלומר, כל זמן שנהג השולח כלפי צד שלישי כאילו לשלוחו הרשאה – התקיימה שליחות, ופעולות השלוח יחייבו ויזכו את השולח" (פסקה י"ז לפסק הדין, ההדגשות במקור).

ובחזרה לענייננו. במקרה דנן, הוכח כי המשיבה (הצד השלישי) לא ידעה על חריגתה של הגב' אמסלם (השלוח) מסמכותה (בהנחה כי אכן היתה חריגה מסמכות), ואף לא היתה צריכה לדעת על קיומה של חריגה זו, בשל משלוח אישורים קודמים זהים, שעל פיהם התנהלה מערכת היחסים המשולשת בין הצדדים – המשיבה, המערער

וחברת אגרומציה. ואולם, למרות ההנחה כי מדובר בחריגה מהרשאה, יצר המערער בהתנהגותו, לאורך זמן, מצג לפיו ניתנה לגב' אמסלם הרשאה מטעמו, לשחרר סחורה ממחסניו. מצג זה בא לידי ביטוי, כאמור, בהוצאת אישורי האחסנה שנשלחו למשיבה, ושעל בסיסם התנהלו היחסים העסקיים בין הצדדים. במצב דברים זה, ובהתאם לפסיקה, בהתנגשות בין ההגנה על הצד השלישי (המשיבה) לבין ההגנה על השולח (המערער), ששלוחו פעל ללא הרשאה מפורשת מטעמו, ידו של הצד השלישי על העליונה, ויש לראות במצג האובייקטיבי שיצר המערער בהתנהגותו, כיוצר יחסי שליחות של ממש, בהתאם לחוק השליחות.

בחירת הפרשות הקודמות

32. למעלה מן הצורך, לנוכח העובדה כי מדובר בפסיקה של בית משפט מחוזי בתיקים אחרים, שאינה נוגעת לאותם צדדים, אבקש לפנות לבחינתן של הפרשות הקודמות בענייניו של המערער. אקדים ואומר, כי על אף סיפור הרקע הדומה, לכאורה, הנפרש בתביעות שהוגשו נגד המערער, ואשר נדחו, מדובר בכל אחת מהן, בנסיבות עובדתיות שונות, וזאת כפי שיפורט להלן.

33. ניתן לאבחן את ענייניו מעניין שינטרקו בשלושה מישורים עיקריים. האחד, שם דובר על תעודת פיקדון שהונפקה לבנק – צד שלישי, וזאת להבדיל מאישור בכתב אשר נשלח ישירות למשיבה דכאן, על אודות הימצאות הסחורה במחסני המערער. השני, שם, עמד בית המשפט המחוזי על כך, כי בכתב התביעה נטען, כי לפי תעודת הפיקדון, השליטה בסחורה שייכת לבנק, והנתבע מנוע מלשחררה ללא אישורו של הבנק, בכתב ומראש. לפיכך, הסיק בית המשפט המחוזי, כי רק לבנק קמה הזכות לתבוע את הנזק שנגרם, כתוצאה מהיעלמות הסחורה או גניבתה, ואין כל טענה כי הבנק המחיה לתובעת דשם, את זכותו בסחורה, ואף בכך מצא בית המשפט טעם לדחיית התביעה. השלישי, בעניין שינטרקו, קבע בית המשפט המחוזי, כי לא הובאה כל ראיה לפיה התובעת, חברת שינטרקו, אכן שילמה לחברת אגרומציה את התמורה בעד הסחורה. בענייניו, כאמור, קבע בית המשפט המחוזי, כממצא עובדתי, כי האישור בדבר העברה בנקאית, אותו צירפה המשיבה, מבסס את גרסתה, לפיה שילמה בעבור עסקת החיטה.

34. אף את עניין דיזינגוף, ניתן לאבחן מענייניו, וזאת בשני פרטים עיקריים: האחד, שם, קבע בית המשפט המחוזי, כי בשל התנהגותו של נציג החברה התובעת, אין מקום לקביעה כי התובעת סברה, או יכולה היתה לסבור, כי הגב' אמסלם הינה שלוחתו של המערער. מסקנה זו התבססה, על ההתנהלות העסקית של נציג התובעת, אשר עמד על

כך, שהמערער עצמו יאשר, באופן אישי, את הימצאותה של הסחורה במחסנים, ואף יחתום על אישור נוסף, שהכין נציג התובעת בכתב ידו, ביחס לסחורה. בענייננו, כאמור, המשיבה הסתפקה באישור שהונפק לה ממשרדי המערער, וזאת לאור הפרקטיקה העסקית שהתקיימה בין הצדדים, ואשר תוארה לעיל. השני, בית המשפט המחוזי קבע בעניין דזינגוף, כי יש לדחות את התביעה, גם מאחר שהתובעת לא הוכיחה כי נגרם לה נזק ולא הוכיחה את שיעורו. לעומת זאת, במקרה דנן, קבע בית המשפט המחוזי, כעניין שבעובדה, כי המשיבה עמדה בנטל ההוכחה המוטל עליה להוכיח את גובה הנזק שנגרם לה, וזאת באמצעות האסמכתא הנוגעת להעברה הבנקאית לחברת אגרומציה, וכן על ידי כתבי הזמנות הלקוח שצורפו, בהם צויין מחירו של טון חיטה.

35. אף בעניין אמבר, קיימים הבדלים מהותיים מענייננו שלנו. שם, דחה בית המשפט המחוזי את התביעה נגד המערער וביסס זאת, בין היתר, על הנתונים הבאים: התובעת, אגודת אמבר, לא הביאה ראיות לפעילות עסקית קודמת, בינה לבין המערער, ולפיכך נקבע, כי לא ניתן לייחס למערער יצירת מצג כלפי התובעת, של מתן הרשאה לגב' אמסלם, לבצע בשם המערער העברת בעלות בסחורות. אשר על כן, קבע בית המשפט המחוזי, כי לא התקיימו יחסי שליחות בין המערער לבין הגב' אמסלם, אף לא מכוח דוקטרינת "השליחות הנחזית". בית המשפט שלל את החלת דוקטרינה זו, אף בשל טעם נוסף, הנעוץ בהתנהלות מנהלי התובעת בעסקה נוספת, שנערכה בסמוך, ובמסגרתה ביקשה התובעת לבצע עסקה של אחסנה פרטית במחסני המערער. לצורך כך, העיד מנכ"ל התובעת, כי ערך ביקור במחסני המערער, טרם ביצוע העסקה, וזאת על מנת להתרשם מהמקום. נוסף על כך, שוחח מנכ"ל התובעת, באופן אישי, עם המערער, ורק לאחר מכן בוצעה העסקה. השתלשלות הדברים בענייננו שונה, כפי שהובהר לעיל, בתכלית.

יתרה מזאת, בעניין אמבר נקבע, כי לא הוכח בראיות מהימנות שהעסקה והתשלום בגינה, בוצעו לאחר שהוצג "מסמך העברת הבעלות המזויף", כלשונו של בית המשפט. היינו, התובעת לא הוכיחה שהסתמכה על מסמך העברת הבעלות, לפני שנכרת הסכם הרכישה ולפני ששילמה את מלוא התמורה בעסקה זו. בענייננו, הוכח כי התשלום לחברת אגרומציה מיום 11.4.2006, בוצע על בסיס האישור שהונפק על-ידי הגב' אמסלם. היינו, האסמכתא לביצוע ההעברה הבנקאית לאגרומציה נושאת את אותו התאריך, המופיע באישור שנשלח למשיבה, על אודות הסחורה המאוחסנת במחסני המערער.

36. פסק דינו של בית המשפט המחוזי בעניין מרכזי תעשיות, אשר ניתן לאחר פסק הדין בהליך שבפנינו, איבחן את המקרה שם, מהפרשה בענייננו. שם, קבע בית המשפט המחוזי, כי לא הוכחה התנהגות קודמת של המערער, ממנה ניתן להסיק קיומה של "סמכות נחזית", ואף הוכח, כי עובדי התובעת היו מודעים לכך שסמכותה של הגב' אמסלם התפרשה על עניינים שוטפים בלבד, ואילו עניינים מהותיים נקשרו ונסגרו מול המערער עצמו. נסיבות אלה שונות, כאמור, מהמקרה שלפנינו, בו הוכח כי המשיבה לא ידעה שהגב' אמסלם חרגה, לכאורה, מההרשאה שניתנה לה.

לאור האמור, אין בפסקי הדין האחרים כדי לסייע למערער.

37. המערער לא השיג על גובה הפיצוי שנפסק לחובתו, במידה שתדחנה טענותיו לעניין אחריותו לנזק שנגרם למשיבה. נראה לנו כי התחשיבים, אשר נערכו על-ידי בית משפט קמא, מבוססים על התשתית הראייתית שהוצגה לעניין זה, ואיננו רואים מקום להתערב בגובה הפיצוי שנפסק לטובת המשיבה.

סוף דבר

38. על יסוד האמור לעיל, לא נמצאה כל עילה להתערב בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, ואציע לחבריי לדחות את הערעור.

המערער יישא בהוצאות המשיבה בערכאה זו, בסכום כולל של 30,000 ₪.

ש ו פ ט

השופט א' רובינשטיין:

א. מסכים אני לחוות דעתו של חברי השופט שהם.

ב. חברי סקר (פסקה 31) את יישומה של דוקטרינת השליחות הנחזית, דוקטרינה שעיקרה מניעות, וצייין אל נכון כי לפי סעיף 3(א) לחוק השליחות, תשכ"ה-1965, התנהגות השולח כלפי צד ג' או כלפי השלוח עשויה ליצור מציאות של שליחות של ממש (ע"א 7654/07 ברקוביץ נ' קורין (2010); ע"א 1796/10 כתבן נ' בנק ירושלים (2011)).

ג. לחיבת המשפט העברי אפנה לדברים בעניין זה בפרשת כתבן (פסקה ד' סיפה לחוות דעתי); השקפת המשפט העברי מעניקה הגנה פחותה לצד שלישי מן החוק הישראלי, כך נראה, שכן – על דרך הכלל – שלוח שחרג פעולתו בטלה (וראו האסמכתאות שם). עם זאת אוסיף ואפנה למאמרם של ח' צפרי ומ' ויגודה, "שליחות, הקניית השליחות וצורתה" (בסדרה חוק לישראל בעריכת נ' רקובר); נאמר, כי אין פירוש הדבר שיצירת מצג של שליחות כלפי צד שלישי אינה גורמת תוצאות משפטיות וחושפת את הצד השלישי ללא הגנה, אך זו תושג לא מכוח דיני השליחות אלא דינים אחרים, כגון מכוח דין ערבות (בבלי קידושין ו' ב'ז', א'; שולחן ערוך חושן משפט ק"צ ג'ז'), הדוגמה המובאת היא כששמעון מבקש הלוואה מראובן ואומר לו שלוי משמש כשלוחו, הרי אף שלוי לא קלט את ההרשאה וראובן מודע לאי היווצרות שליחות, בכל זאת מסירת הסכום ללוי "מחייבת את שמעון כאילו באו המעות לידו ממש"; "והוא הדין בכל קניין ובכל התחייבות, כשהנותן פעל כלפי פלוני בהוראת המתחייב, נחשב הנותן כאילו פעל כלפי המתחייב עצמו", ואין זו 'מניעות' בלבד (השליחות הנחזית" – א"ר) – אלא חיוב אמיתי מכוח דין ערב" (ראו הערות 97-98). לדעתי בהיקש אפשר גם לומר, כי במקום שבהתנהגותו נתן ראובן לשמעון להבין כי לוי הוא שלוחו, מעשי לוי מחייבים את ראובן, וכך בענייננו שלנו. ראו עוד מ' ויגודה "שלח לך אנשים" – חריגת השלוח מהרשאתו", פרשת השבוע במדבר 111, 116-117, הנדרש להגנת הצד השלישי במצב של שליחות, אף כי (הע' 28 בעמ' 116) אין הוא דן בשלוח שחרג מהרשאתו חריגה מוחלטת. כניתוחו, בעוד דעה אחת – של הרמ"ה, ר' מאיר הלוי אבולעפיה (ספרד, המאות הי"ד-הי"ג) היא כי שלוח שחרג ופגע באינטרסים של השולח על-ידי פגיעה בצד שלישי, יכול צד שלישי לטעון שהשלוח לא היה עושה כן אילולא קיבל הרשאה מפורשת של השולח, ועל השולח – כעניין שבראיות – להוכיח ההיפך; הוטלה איפוא אחריות על השלוח. הרשב"א (ר' שלמה בן אדרת, ספרד, המאות הי"ג-הי"ד) נדרש לדין המהותי, ואף הוא מביא את הדברים לכלל אחריות של השלוח, שייאמר לו – כדברי רב נחמן לשלוח, בבלי בבא בתרא קס"ט, ב' – "לתקוני שדרתיך ולא לעוותי" "לתקן שלחתיך ולא לעוות". כל כך, לגבי שלוח שחרג שלא בתום לב, מה שאין כן כשפעל בתום לב (עמ' 118). ואולם, מה יהא הדין אם אין לשלוח ממה לשלם, כמו – כך יתכן – בענייננו, ומה תועיל הטלת אחריות עליו? שאלה זו טעונה דיון לעצמה, ומכל מקום על פי המשפט הישראלי הגנת הצד השלישי, כאמור, רחבה יותר.

השופט נ' סולברג:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט א' שהם.

ניתן היום, כ"ו באייר התשע"ג (6.5.2013).

שופט

שופט

שופט